

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-24>

УДК 69.003:338

Корсун Інна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4959-9056>

Зінченко Мирослава Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3775-8862>

Мостовенко Олексій Олександрович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0342-4186>

Inna Korsun, Myroslava Zinchenko, Oleksiy Mostovenko
Kyiv National University of Construction and Architecture

**ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ
В УМОВАХ ВІЙНИ****FUNCTIONING OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY
IN THE CONDITIONS OF WAR**

Анотація. У науковій статті визначено актуальність теми дослідження, враховуючи значний обсяг руйнувань інфраструктури багатьох міст України, житлового фонду. Проаналізовано наукові праці вітчизняних вчених щодо стану та перспектив розвитку будівельної галузі в Україні, враховуючи умови сьогодення. Визначено, що державно-приватне партнерство має стати ефективним джерелом фінансування будівельної галузі. Проаналізувавши напрацювання міжнародних партнерів України щодо повоєнної відбудови з'ясовано, що подальше будівництво повинно здійснюватися на основі європейського досвіду містобудування і архітектури та Цілей Сталого Розвитку ООН. Запропоновано залучення альтернативних джерел по відбудові постраждалих регіонів та міст України не лише за рахунок державних коштів, але й інвесторів та міжнародних партнерів. Підхід до здійснення відбудови міст та регіонів України повинен бути регіонально-сфокусованим. Тобто, проекти відновлення мають бути локалізовані по регіонам і підтримані окремими міжнародними партнерами.

Ключові слова: архітектура, будівництво, війна, доходи будівельних підприємств, індекс цін будівництва, інфляція, сталий розвиток.

Summary. The scientific article defines the problems of the functioning of the construction industry in the conditions of war. The relevance of the research topic is determined, taking into account the significant amount of destruction of the infrastructure of many cities of Ukraine, the housing stock. The scientific works of domestic scientists regarding the state and prospects of development of the construction industry in Ukraine, taking into account the current conditions, were analyzed. It was determined that the public-private partnership should become an effective source of financing the construction industry. After analyzing the achievements of Ukraine's international partners regarding post-war reconstruction, it was found that further construction should be carried out on the basis of European experience in urban planning and architecture and the UN Sustainable Development Goals. An analysis of the main Laws of Ukraine on the regulation of the construction industry was carried out, in particular on compliance with European standards and safety regulations. It was found that there is a need to improve the current legislation at the expense of safety and environmental friendliness of urban planning and architecture. The analysis of the main statistical indicators of construction in Ukraine in 2022 showed that the rate of construction of engineering structures exceeds the rate of civil construction (residential and non-residential). At the same time, the area under construction of residential premises is five times greater than the area of non-residential buildings. According to the statistical data of the State Statistics Service of Ukraine, the volume of manufactured construction products has the following structure: 39% is new construction; 38.4% are capital repairs or current repairs and 22% are reconstruc-

tions. To improve the functioning of the construction industry, it was proposed to attract alternative sources for the reconstruction of the affected regions and cities of Ukraine not only at the expense of state funds (including large taxpayers), but also investors and international partners. The approach to the reconstruction of cities and regions of Ukraine should be regionally focused. That is, restoration projects should be localized by region and supported by individual international partners. The principles of the reconstruction of Ukraine must correspond to the key principles of the EU regarding the transition to the "Green" economy and Digital transformation.

Keywords: architecture, construction, war, construction price index, inflation, income of construction enterprises, sustainable development.

Постановка проблеми. Будівельна галузь є однією із перспективних галузей економіки, яка є капіталомісткою. Потрібно відзначити, що саме будівельна галузь розвивається з врахуванням вимог технологій сьогодення.

Враховуючи вищезазначене можемо стверджувати про інвестиційно-інноваційну складову будівельної галузі, акумуляцію значного обсягу робочих місць.

Російське вторгнення в Україну призвело до масового порушення ланцюжків економічної діяльності та руйнування інфраструктури. Відтак, поточна оцінка збитку становить близько 100 мільярдів дол. і ця цифра продовжує зростати. Станом на червень 2022 року зруйновано/пошкоджено 12 900 багатоквартирних будинки (13,5 млн м²), 107707 приватних будинки (1,9 млн м²) [14].

В умовах майбутньої повоєнної відбудови перед будівельною галуззю буде поставати ряд завдань, зокрема відбудова деяких міст України, будівництво сучасних приміщень житлових та комерційних, у яких будуть наявні сховища на випадок оголошення повітряної тривоги. Крім того, такі нові будівельні об'єкти повинні відповідати європейським нормам та стандартам містобудування і архітектури. Загалом філософія будівельної галузі повинна базуватися на визначених цілях сталого розвитку ООН.

Враховуючи вищезазначене, а також значний обсяг руйнувань інфраструктури багатьох міст України, житлового фонду актуально дослідити стан розвитку будівельної галузі, вивчити зарубіжний досвід та визначити ключові напрями розвитку будівельної галузі в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нами було проаналізовано останні наукові публікації вітчизняних вчених щодо функціонування будівельної галузі України в умовах війни. Вважаємо, що завдання, які поставали раніше перед галуззю будівництва є актуальними, однак, виклики сьогодення змінили специфіку подальшого розвитку галузі, а відтак і проблематику наукових праць.

Зокрема, Паламарчук О.М. та Петришина С.В. досліджують проблематику стану та прогнозів будівельної галузі України, акцентують увагу на державному фінансуванні будівельної галузі, досліджують участь зарубіжних партнерів у фінансуванні відновлення окремих міст України, які постраждали від обстрілів росії. Досліджу-

ють програми пільгового кредитування житла для окремих категорій громадян [13].

Науковці Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», зокрема Коба О.В., досліджує ризики і загрози економічній безпеці підприємств будівельної галузі. Науковцем розглянуто фактори, що впливають на галузеві особливості будівельних підприємств; визначено та охарактеризовано комплекс загроз від зовнішнього й внутрішнього середовища, в якому вони перебувають. Проаналізовано сукупність класифікаційних ознак загроз економічній безпеці будівельної галузі [11, с. 352].

Значний внесок у вивчення проблематики повоєнної відбудови України здійснює колектив науковців Національної академії наук України та Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. Зокрема монографія «Якість життя населення України та перші наслідки війни» за авторством Черенко Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А. У монографії науковці досліджують питання попередніх втрат житлового фонду внаслідок війни, зміни на ринку нерухомості та основні перспективні вектори житлової політики після війни [15].

Безумовно, актуально залишається проблематика впровадження інновацій у будівельній галузі, зокрема в умовах повоєнної відбудови. Науковці Київського національного університету будівництва і архітектури, Лич В.М., Зглат-Лозинська Л.О., аналізують питання державно-приватного партнерства як важеля державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. Зазначено пріоритетні напрями реалізації проєктів державно-приватного партнерства у будівельній галузі, такі як реконструкція, модернізація інфраструктури житлово-комунального господарства, промисловий девелопмент, девелопмент житлової, комерційної нерухомості тощо [9, с. 34].

Невирішеною залишається задача вдосконалення будівельної галузі, зокрема, подальше функціонування в умовах повоєнної відбудови з врахуванням європейських стандартів та норм безпеки і екологічності, альтернативних джерел фінансування галузі тощо.

Мета статті: проаналізувати макроекономічний стан функціонування будівельної галузі в умовах війни. Розглянути досвід Ізраїлю щодо специфіки цивільного будівництва в умовах воєнної

загрози. Визначити перелік нормативно-правових документів, які регулюють діяльність у будівельній галузі, з'ясувати прогалини законодавства в умовах викликів сьогодення. Визначити ключові напрями вдосконалення будівельної галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо стан та перспективи функціонування підприємств будівельної галузі в Україні в умовах війни та післявоєнної відбудови.

В Україні, як і в більшості країн Європи переважає будівництво інженерних споруд, таблиця 1.

Згідно з даними таблиці 1, індекс будівельної продукції зростав з початку 2023 р. з 53,1% до 120,9% у вересні 2023 р. Значне здорожчання вартості будівельної продукції спричинено наслідками повномасштабного вторгнення росії на територію незалежної держави – України. Від так, внаслідок воєнних дій та окупації окремих регіонів України, відбувається прискорення інфляції, що відповідно впливає на збільшення виробничих витрат та дефіциту окремої продукції, будівельних матеріалів, сировини тощо. Дефіцит електроенергії призвів до зростання вартості будівельної продукції, робіт та послуг галузі.

Загальна площа будівель, які прийняті в експлуатацію за січень-вересень 2023 року в переважній більшості складалася із житлових будівель (багатоквартирні будинки та будинки сімейного типу тощо) і становили 5 451 745 м², тоді як площа зданих в експлуатацію нежитлових приміщень була значно меншою та становила 1 671 207 м². Найбільші квадратні метри нежитлових будівель були відведені під забудову промислових будівель та складів 616 564 м² та торговельні будівлі 333 834 м², а також нежитлові будівлі 385 547 м².

Аналіз щорічної інфляції та індексу цін на будівництво упродовж 2019–2023 рр. показав, що підвищення цін упродовж 2019–2021 рр. впливало на підвищення вартості будівельної продукції та робіт.

Згідно з рисунком 1, у 2022 році спостерігається розрив порівнюваних показників, індекс цін у 2022 році склав 126,6%, натомість індекс цін будів-

ництва впав до 108,1%, що спричинено заморожуванням ринку нерухомості, зокрема здешевленням вартості наявної нерухомості, особливо в Києві та Одесі, а також містах які територіально знаходяться близько до зони інтенсивних бойових дій.

У 2023 році ситуація дещо змінилася, інфляція зменшилася до рівня 105,1%, натомість індекс цін будівництва та будівельних робіт значно зріс – до рівня 120,9% у вересні 2023 року. Така тенденція свідчить про позитивні очікування бізнесу, отримання значної підтримки Уряду України з боку Європейських партнерів та Сполучених Штатів Америки. Позитивні очікування народу України.

Темпи нарощування будівництва інженерних споруд перевищують темпи цивільного будівництва (житлових та нежитлових). При цьому, площа під забудову житлових приміщень в п'ять разів перевищує площу нежитлових будівель. Згідно з статистичними даними Державної служби статистики України, обсяг виробленої будівельної продукції має таку структуру: 39% це нове будівництво; 38,4% – капітальний ремонт або поточний ремонт і 22% це реконструкція.

Проаналізуємо безпосередньо діяльність суб'єктів господарювання у будівництві. Згідно з даними державної статистики, за підсумком 2022 р., кількість суб'єктів господарювання у будівництві складає лише 2,6% від загальної кількості таких суб'єктів за різними видами економічної діяльності. Найбільше одиниць підприємницької ініціативи спостерігається у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонт т/з 38%; інформації та телекомунікації 17%; професійній та науковій та технічній діяльності 7,9% [12].

Згідно з рисунком 2, динаміка обсягів доходів від виконання будівельних робіт на умовах підяду починаючи з 2020 року має тенденцію до зниження з 195 млрд. грн. до 185 млрд. грн. у 2021 р. та зменшується до 92 млрд. грн. у 2022 році.

Структура доходів від виконання будівельних робіт на умовах підяду в 2022 році складалася на 58% від будівництва будівель, 21% будівництва споруд та 21% від спеціалізованих будівельних робіт.

Таблиця 1 – Загальна характеристика об'єктів будівництва в Україні

Показник	січень-вересень 2023 р.
Індекс будівельної продукції, у % до відповідного періоду попереднього року:	
Будівництво:	120,9
Будівлі:	106,5
– житлові	95,7
– нежитлові	114,1
Інженерні споруди	134,4
Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, м ²	5 451 745
Загальна площа нежитлових будівель, прийнятих в експлуатацію, м ²	1 671 207
Розподіл обсягів виробленої будівельної продукції за характером будівництва, %	100%
– нове будівництво	39,5%
– капітальний чи поточний ремонт	38,4%
– реконструкція	22,1%

Джерело: складено автором на основі [12]

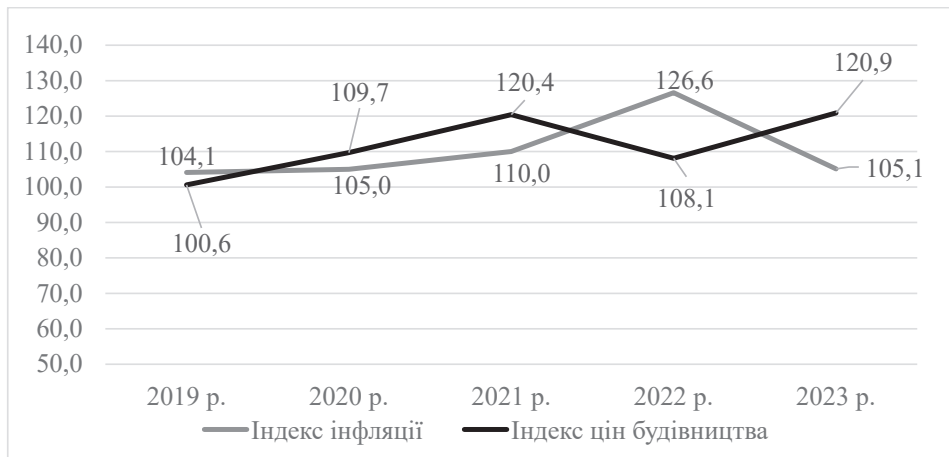

Рисунок 1 – Співставлення індексів інфляції та індексу цін будівництва, %

Джерело: побудовано автором на основі джерела [10]

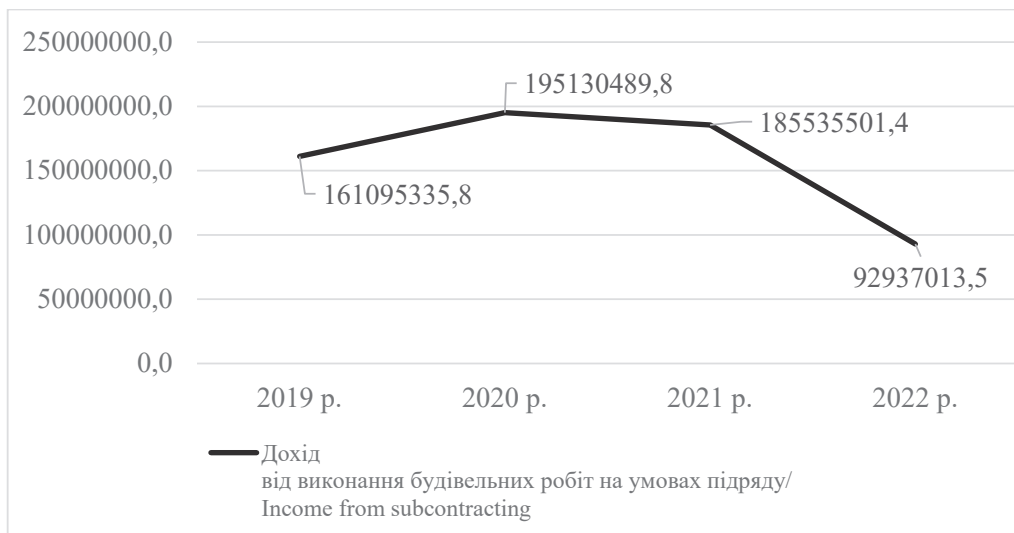

Рисунок 2 – Динаміка доходів будівельних підприємств від виконання будівельних робіт на умовах підряду, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі джерела [10]

Звертаючи увагу на актуальність нового підходу до проектів (планів) забудов житлового і нежитлового фондів, враховуючи високі ризики повторних обстрілів і повітряних атак шахедями, ракетами та іншою зброєю, дослідимо зарубіжний досвід країн, які мають подібний досвід, наприклад Ізраїль. Від так, на українсько-ізраїльському інноваційному саміті у Варшаві, який відбувся у 2022 році, Ізраїль поділився досвідом проєктування будинків в умовах воєнної загрози. Починаючи з 1952 року країна Ізраїль займається питаннями безпечного житла, як показує практика цієї країни. Звичні бомбосховища та укриття у підвалах будинків з бетону згодом були осучаснені на так звані укриття «мамади». Ці укриття знаходяться і є безпосередньою частиною житлового будинку, вони індивідуальні для кожної родини.

Мамади – це звичайні житлові кімнати, які можуть використовуватися у побуті для проживання, однак, у випадку загрози чи повітряної тривоги, всі члени родини можуть перейти до такої кімнати для того щоб перечекати атаку. Особливістю мамади є те, що вона має броньовані двері і вікна. Мінімальна площа такої кімнати 9 кв. метрів. Товщина стін з армованого бетону для зовнішньої стіни становить 35 см (для деяких небезпечних районів існували норми щодо 50 см), внутрішніх – 20-25 см [1].

Такі мамади здатні захистити цивільне населення від падіння уламків шахедів чи реактивних снарядів, враховуючи, що Ізраїль активно використовує систему протиповітряного оборони «Купол». Така мобільна система протиповітряної оборони здатна перехоплювати і знищувати ракети і артилерійські снаряди малої дальності.

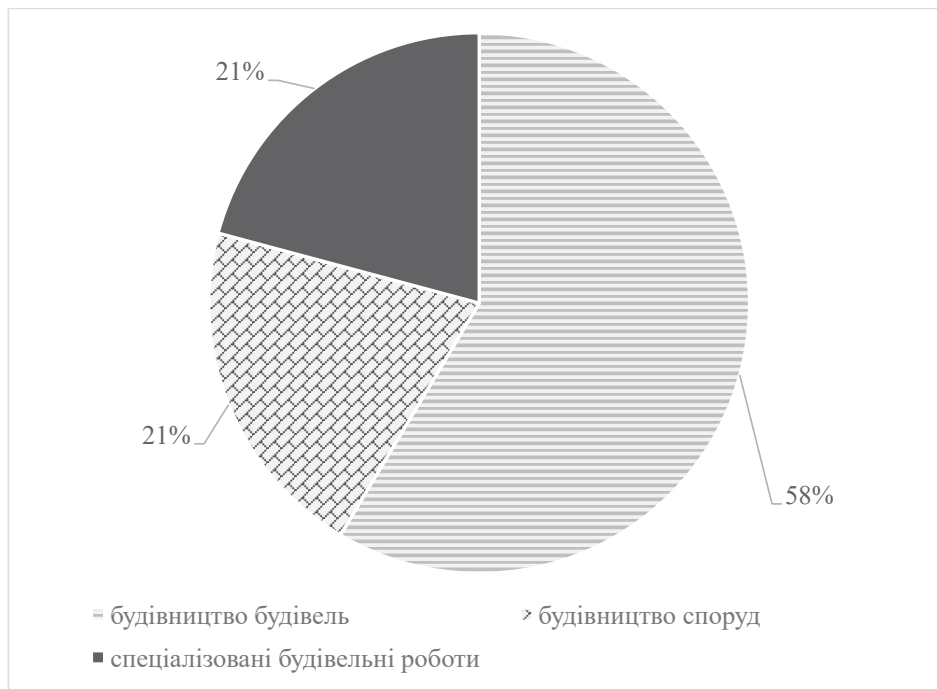

Рисунок 3 – Структура доходів від виконання будівельних робіт на умовах підяду у 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі джерела [10]

Створення «мамад» покладається як обов'язок на власника приватної будівлі або ж забудовника, така кімната враховується в загальний обсяг квадратних метрів житла. Ця норма стосується всіх будівель створених після 1992 року та добудов до старіших будинків, якщо їх розширюють на понад

12 кв. метрів. Якщо мова йде про старі багатоквартирні будинки, то необхідна згода 60% власників [1].

Враховуючи досліджений загальний макроекономічний стан розвитку будівельної галузі, визначимо перелік загальнодержавних нормативно-правових актів та документів, які було прийнято для сприяння розвитку будівництва в Україні, у тому числі під час війни та повоєнної відбудови.

Основні Закони України, які регулюють функціонування будівельної галузі в Україні:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Закон встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів [2].

2. Закон України «Про основи містобудування». Закон визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади містобудівної діяльності в Україні і спрямований на формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення при цьому охорони навколишнього природного оточення, раціонального природокористування та збереження культурної спадщини [3].

3. Закон України «Про архітектурну діяльність». Закон визначає правові та організаційні засади здійснення архітектурної діяльності і спрямований на формування сприятливого життєвого середовища, досягнення естетичної виразності, економічної доцільності і надійності будинків, споруд та їх комплексів [4].

4. Закон України «Про будівельні норми». Закон регулює відносини у сфері нормування у будівництві та визначає правові та організаційні засади розроблення, погодження, затвердження, реєстрації і застосування будівельних норм [5].

5. Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва». Закон прийнято з метою стабілізації будівництва, підвищення платоспроможності населення, забезпечення реалізації житлових прав громадян, які потребують державної підтримки, стимулювання розвитку будівельної та суміжних галузей в умовах світової фінансової кризи. Цей Закон спрямований на подолання кризових явищ у будівельній галузі та регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з будівництвом житла [6].

6. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель». Закон визначає правові, соціально-економічні та організаційні засади діяльності у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель і спрямований на зменшення споживання енергії у будівлях [7].

7. Закон України «Про надання будівельної продукції на ринку». Закон є технічним регла-

ментом і визначає правові та організаційні засади введення в обіг або надання будівельної продукції на ринку шляхом встановлення правил для вираження показників, пов'язаних із суттєвими експлуатаційними характеристиками такої продукції, а також застосування щодо такої продукції знака відповідності технічним регламентам [8].

Однак, повномасштабне вторгнення росії на територію незалежної і демократичної, цілісної та унітарної України поставило перед державою завдання розробки нових та вдосконалення існуючих Законів України, які б враховували необхідність безпечного цивільного будівництва, житла та інших інженерних споруд, враховуючи можливість обстрілів та атак різними видами зброї. Відтак, Кабінетом Міністрів України, Президентом України, Національною Радою з відновлення України від наслідків війни спільно з партнерами країн Європи та США розроблено Проект Плану відновлення України [14].

Як зазначено у преамбулі Проекту, план відновлення України має на меті забезпечення збалансованого розселення переселенців у зв'язку з війною, релокацію підприємств та бізнесу по всіх регіонах країни, створення соціально орієнтованого бізнес-середовища [14]. Принагідно відзначити, що Проект базується на передовому європейському досвіді містобудування і архітектури та враховує Цілі Сталого Розвитку ООН.

Висновки. Враховуючи результати проведеного дослідження, зроблено висновки про необхідність врахування передового досвіду країн Європи та Ізраїлю, а також партнерів із США

щодо повоєнної відбудови.

Зокрема будівництво житлових приміщень з наявними сховищами типу «мамад».

Вдосконалення інсуючих бомбосховищ в громадських місцях.

Залучення альтернативних джерел фінансування відбудови міст України, зокрема за рахунок не лише державних коштів (у т.ч. великих платників податків), але й інвесторів та міжнародних партнерів. Не можемо ігнорувати можливість залучення конфіскованих російських активів на користь відбудови постраждалих регіонів України.

Як визначено у Проекті плану відновлення України Національної ради з відновлення України від наслідків війни, підхід до здійснення відбудови міст та регіонів України повинен бути регіонально-сфокусованим. Тобто, проекти відновлення мають бути локалізовані по регіонам і підтримані окремими міжнародними партнерами.

Основні принципи на основі яких має відбуватися відбудова України – це «Build back better» – будувати нові об'єкти кращої якості, використовуючи передові та екологічні технології, ніж зруйновані. Можливість впровадити ключові принципи ЄС переходу до «Зеленої» економіки та Цифрової трансформації.

Вважаємо за доцільне продовжити дослідження джерел фінансування будівельної галузі, зокрема щодо відбудови пошкоджених адміністративних територій України та житла громадян. Також вважаємо за доцільне проаналізувати програми кредитування житла для окремих категорій громадян.

Список використаних джерел:

1. «Бомбосховища Ізраїлю: чи реально так зробити в Україні». Інформаційний портал «DEFENSE EXPRESS». Розділ «Думки та ідеї». URL: https://defence-ua.com/minds_and_ideas/bomboshovischa_izrajilju_chi_realno_tak_zrobiti_v_ukrajini-11761.html (дата звернення: 04.01.2024).
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3038-17> (дата звернення: 05.01.2024).
3. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2780-12> (дата звернення: 05.01.2024).
4. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/687-14> (дата звернення: 05.01.2024).
5. Закон України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1704-17> (дата звернення: 05.01.2024).
6. Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25.12.2008 № 800-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/800-17> (дата звернення: 05.01.2024).
7. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель» від 22.06.2017 № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2118-19> (дата звернення: 05.01.2024).
8. Закон України «Про надання будівельної продукції на ринку» від 02.09.2020 № 850-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/850-20> (дата звернення: 05.01.2024).
9. Згалаат-Лозинська Л.О., Лич В.М. Державно-приватне партнерство як важіль державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2020. Вип. 3 (59). С. 34–41.
10. Інформаційний ресурс «index.minfin». Розділ «Економіка України – Індекс цін – Індекс цін будівництво». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/buildprice/> (дата звернення: 02.01.2024).
11. Коба О.В. Ризики і загрози економічній безпеці підприємств будівельної галузі. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки*. 2020. Вип. 6. С. 352–358.
12. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Економічна статистика. Будівництво. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/bud_20.htm (дата звернення: 02.01.2024).

13. Паламарчук О.М., Петришина С.В. Будівельна галузь України: стан та прогнози. *Журнал «Економіка та суспільство»*. Мукачівський державний університет. 2023. Вип. 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2497/2416> (дата звернення: 02.01.2023).

14. 14 Проект Плану відновлення України Національної ради з відновлення України від наслідків війни «Матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України». Київ, 2022. 350 с. URL: <https://ua.unc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini> (дата звернення: 05.01.2024).

15. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенко Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатко Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А. Нац. акад. наук. Укр., *Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи*. Київ, 2023. (дата звернення: 05.01.2024).

References:

1. Bomboshovisha Izrayilyu: chi realno tak zrobiti v Ukrayini" [Israel's bomb shelters: is it realistic to do this in Ukraine]. Informacijnij portal "DEFENSE EXPRESS". Rozdil "Dumki ta ideyi". Available at: https://defence-ua.com/minds_and_ideas/bomboshovisha_izrayilju_chi_realno_tak_zrobiti_v_ukrajini-11761.html (in Ukrainian)

2. Zakon Ukrayini "Pro reguluvannya mistobudivnoyi diyalnosti" vid 17.02.2011 r. No. 3038-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3038-17> (in Ukrainian)

3. Zakon Ukrayini "Pro osnovi mistobuduvannya" vid 16.11.1992 No. 2780-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2780-12> (in Ukrainian)

4. Zakon Ukrayini "Pro arhitekturnu diyalnist" vid 20.05.1999 No. 687-XIV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/687-14> (in Ukrainian)

5. Zakon Ukrayini "Pro budivelni normi" vid 05.11.2009 No. 1704-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1704-17> (in Ukrainian)

6. Zakon Ukrayini "Pro zapobigannya vplivu svitovoyi finansovoyi krizi na rozvitok budivelnoyi galuzi ta zhitlovogo budivnictva" vid 25.12.2008 No. 800-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/800-17> (in Ukrainian)

7. Zakon Ukrayini "Pro energetichnu effektivnist budivel" vid 22.06.2017 No. 2118-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2118-19> (in Ukrainian)

8. Zakon Ukrayini "Pro nadannya budivelnoyi produkciji na rinku" vid 02.09.2020 No. 850-20. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/850-20> (in Ukrainian)

9. Zgalat-Lozinska L. O., Lich V.M. (2020) Derzhavno-privatne partnerstvo yak vazhil derzhavnogo reguluvannya innovacijnoyi diyalnosti v budivnictvi [Public-private partnership as a lever of state regulation of innovative activity in construction]. *Naukovo-virobnichij zhurnal "Biznes-navigator"*, vol. 3 (59), pp. 34–41. (in Ukrainian)

10. Informacijnij resurs "index.minfin". Rozdil "Ekonomika Ukrayini – Indeks cin – Indeks cin budivnictva". Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/buildprice/> (in Ukrainian)

11. Koba O. V. (2020) Riziki i zagrozi ekonomichnij bezpeci pidpriyemstv budivelnoyi galuzi [Risks and threats to the economic security of enterprises in the construction industry]. *Visnik Hmelnickogo nacionalnogo universitetu. Seriya: Ekonomichni nauki*, vol. 6, pp. 352–358. (in Ukrainian)

12. Oficijnij veb-sajt Derzhavnoyi sluzhbi statistiki Ukrayini. Ekonomichna statistika. Budivnictvo. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/bud_20.htm (in Ukrainian)

13. Palamarchuk O. M., Petrishina S. V. (2023) Budivelna galuz Ukrayini: stan ta прогнози [The construction industry of Ukraine: state and forecasts]. *Zhurnal "Ekonomika ta suspilstvo"*. Mukachivskij derzhavnij universitet, vol. 53. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2497/2416> (in Ukrainian)

14. Proyeckt Planu vidnovlennya Ukrayini Nacionalnoyi radi z vidnovlennya Ukrayini vid naslidkiv vijni "Materiali robochoyi grupi "Budivnictvo, mistobuduvannya, modernizaciya mist ta regioniv Ukrayini" (2022). Kyiv, 350 p. Available at: <https://ua.unc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini> (in Ukrainian)

15. Yakist zhittya naselennya Ukrayini ta pershi naslidki vijni [The quality of life of the population of Ukraine and the first consequences of the war] / Cherenko L.M., Polyakova S.V., Shishkin V.S., Reut A.G., Krikun O.I., Kogatko Yu.L., Zayac V.S., Klimenko Yu.A. (2023). *Nac. akad. nauk. Ukr., In-t demogr. ta soc. doslidzh. im. M.V. Ptuhi*. Kyiv. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 23.01.2024